

Megtanulunk-e végre angolul?

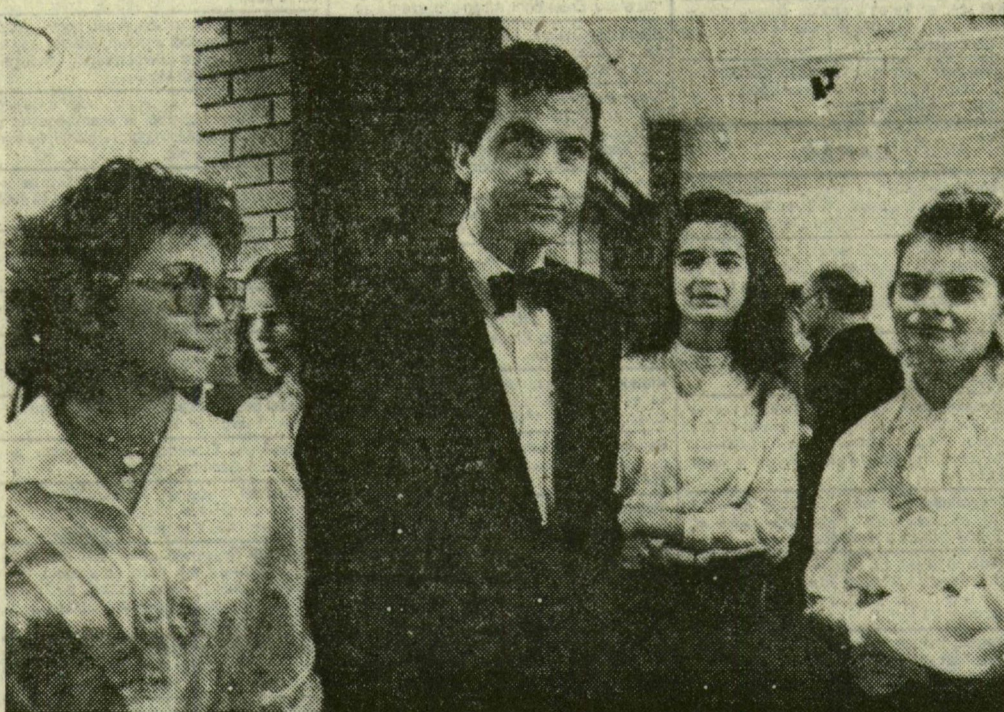
Az a tény, hogy az utolsók közt kullogunk Európában az idegen nyelvek ismerete terén, akkora közhely, hogy még akkor is mindenki hangoztatja majd, amikor már nem is lesz igaz. Most azonban még nagyon is igaz, bár kétségtelen, hogy a helyzet évek óta javul. A különböző oktatási intézményekben — általános és középiskolákban, a tanárokat képző főiskolákban és egyetemeken — pozitív irányú változások történtek e téren, s Szegeden abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy mindegyik „fokozatra” példát találhatunk; az általános iskolától és egyetemig. Az alábbiak reményt keltenek bennem, hogy nem járunk még egyszer úgy, mint számos nemzedék, amelyik nyolc évig tanult egy nyelvet — sokan még utána is, a főiskolán, egyetemen —, mégis, ha beszédbe kellett volna keveredniük valakivel oroszul... Persze ez ritkán fordult elő, mármint, hogy használnia kellett volna orosz nyelvtudását az átlag magyarnak.

A kilátásaink tehát szédítőek; főleg azután, hogy megszüntették egy olyan nyelv — politikai okokból — kötelező oktatá-

tervek szerint egyetemi, főiskolai felvételi vizsgán előnyt élvez majd az a diák, aki már középiskolásként magas szinten elsajátított egy(-két) idegen nyelvet. Egyes karokon plusz pontokat kaphat a közép-, illetve felsőfokú nyelvvizsgáért; sőt, ha más feltételeknek is megfelel, akár mentesülhet is a felvételi vizsga alól.

Hasonlóképp előremutató lépés volt a két tannyelvű gimnáziumi osztályok beindítása; ilyenek működnek immár harmadik éve a Deák gimnáziumban is, ám sajnos, elsősorban a tanárhiány miatt, aránylag kevés helyen az országban. Mint Müller József igazgatóhelyettes elmondta, az ide beiskolázott diákok fölkészültsége évről évre emelkedik; s még nagyobb volna a „merítési lehetőség”, ha minél több általános iskolában szerezhetnének megfelelő előképzettséget a tanulók. Ennek azonban objektív akadályai vannak...

A szülők is ismerik a nyelvtudás jelentőségét; s amennyiben az egyetemi diploma egyik feltétele lesz a nyelvvizsga, az ezzel korábbi rendeltettségüknek az egyetemen már nem kell nyelvtanulással „bajlódniuk.” (Vagy éppen második, harmadik nyelvet tanulhatnak.) Egy miniszteri

Mark Palmer szegedi gimnázisták között.

Nagy László felvételei

valamennyi időt külföldön az iskola diákjai közül.

— Nagy problémánk — mondja Müller József —, hogy a tanároknak nem tudunk olyan lehetőséget biztosítani, mint a diákoknak. Nem megoldott a hazai nyelvtanárok külföldi képzése. Könnyen előfordulhat, hogy egy-egy harmadikos diák eléri nyelvtudásban tanárának szintjét...

Néhány „Deákos deákkal” beszélgetve az volt az érzésem: szívesen járnak a két tannyelvű osztályba, még ha az általános tantervű osztályokénál sokkal nagyobb is a meg-és leterheltségük. Lázár Kornél még csak első, ám folyékonyan beszél angolul, melyből heti tizenkét órájuk van. Mint mondta, négy éve, ötödik általános iskolás korától kezdve tanulja ezt a nyelvet, s otthon édesapja „édzette” még pluszban, s hogy milyen eredménnyel, azt mutatja, hogy tavaly megnyerte a nyolcadik osztályosok országos versenyét. Bor Gabriella másodikos, szerinte — hiszen új oktatási formáról van szó, melyről a városban senkinek sem volt tapasztalata — elsősorban szülei tanácsára jelentkeztek ide a diákok, ő maga is. Immár nem csak nyelvrákon vesznek részt, hanem a földrajz tantárgyat és az egyetemes történelmet is angolul tanulják. Egyöntetű a véleményük, hogy a felvételi vizsga igen nehéz volt; angolból és matematikából írásbeliztek, a szövegben pedig általános tájékozottságukat mérték.

Szabó Szilárd szintén a második osztályba jár; amerikai állampolgár, jelenleg Szegeden tanul, ám jövőre — amikor édesanyja végez az orvos egyetemen — visszaköltözik Kaliforniába, San Francisco környékére. Édesapjától származott az ötlet: megszervezték, hogy a Deák gimnázium 25 tanulója — három kísérő tanárral — hat hetet töltsön Kaliforniában. Amerikai családoknál laktak; bő lehetőségük volt nyelvtudásuk elmélyítésére, s emellett az ott szerzett élmények is biztosan maradandók.

Európai szakpárok az egyetemen

A gimnáziumban megütötte a fületem egy furcsa mondat; a szaktárgyukat angol nyelven oktató tanároknak sajnos nem tudnak a magyarul tanítóknál magasabb bért adni. Inkább a

szakmai ambíció hajtja őket. Szép, szép — gondoltam —, mármint az ambíció, de van egy elvünk, mely szerint minőségi munkáért magasabb bért... Mi a helyzet hát az egyetemen? A végzett hallgatók többsége a tanítást választja-e? Lesz-e elegendő nyelvtanár a középiskolákban?

Rozsnyai Balintól, aki 1980 óta vezeti a JATE angol tanszékét, a következőket tudtam meg. Akkor — '80-ban — mindössze 18 angol szakos elsőéves hallgatója volt a JATE-nak (igaz, még „élt” a főiskolai szintű fordítóművelés szak); ez a szám tavaly 75-re, idén, 1989-ben pedig 122-re emelkedett. Örömdetes, hogy — bár a felvételi keretszámok miatt a többség továbbra is magyarral, történelemmel és másik idegen nyelvvél párosítja az angolt — matematikával, sőt, ez évtől kémiai és fizikával, jövő évtől pedig biológiával is szakpárt képezhet az angol nyelv és irodalom. Kémia—angol és fizika—angol szakra 21, matematika—angol szakra 15 hallgatót vettek fel az idén. Érdeklenség, hogy 21 fővel indult be első évfolyamon az angol—orosz szak; bár sokan a felsőbb éves hallgatók közül is leadták az orosz. Az angoloktatásban az angolszász iskolastruktúra vonásait próbálják itthon meghonosítani; nem az órákon való mechanikus részvétel a fontos, hanem a produktum. Néhány éve vezették be az amerikanisztika speciális képzést; s lehetőség nyílik — elsősorban orosz tanároknak számára — második diploma megszerzésére. Mint-hogy ez utóbbiak egyszakosak, az egyetemi tananyagot „sűrítve”, három év alatt sajátíthatják el. Bár az angol szakos hallgatók 90—95 százaléka elvégzi a tanárszakot is; egy részük szinte „irtózik” a tanári pályától. Nagyon sokan a szolgáltatóiparban — üzletkötőként, menedzserként — helyezkednek el.

— Sokan bírálják az egyetemi oktatást, mondván, hogy túlzottan irodalomcentrikus, s elárvodolódik a mindennapi élet-től.

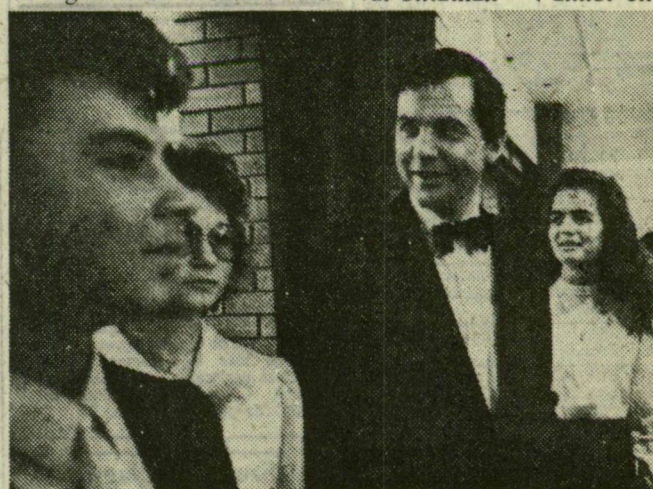
— Nem adok igazat e prakticista szemlélet hirdetőinek — mondja Rozsnyai Balint. — A nyelvtanár nemcsak a nyelvet tanítja, hanem közvetítenie kell azt a kultúrkört is, amely nélkül a nyelv nem él. Márpedig a kultúra, mint szer-

vező, az irodalomban artikulálódik a legjobban. Irodalom nélkül a nyelv elhalna.

Orosztanár-túltermelés továbbra is

Az egyetemeken, ahol a középiskolai tanárokat képezik, s a középiskolákban, úgy tűnik, elindult egy pozitív folyamat, még ha komótosan halad is. Mi a helyzet a másik „egységben”, az általános iskolákban és az itteni tanárokat képző főiskolán? Merőben különböző, hiszen a gimnáziumokban eddig is kötelező volt a második nyelv tanulása; az általános iskolákban azonban kizárólag oroszot oktattak, ennek megfelelően a főiskolákban nagyon sokáig nem is létezett nyugati nyelv szak, illetve tanszék.

— A Rózsa Ferenc sugáru általános iskola a kevés kivétel közé tartozott. Hosszú ideje minden évben angoltagozatos osztályt indítunk — mondja Nagy Károly igazgató, majd tanulóik sikereiről beszélgetünk, akik megállják a helyüket a felsőbb iskolákban, az országos nyelvi versenyeken. A tagozatosok harmadik osz-

Oldott társalgás a fiatalokkal

tályban kezdik tanulni a nyelvet, az alsósok heti 3, a felsősök heti 4 órában. Az iskola mintegy 600 diákjának közel fele angol nyelvet tanul! Ot — egyetemet végzett — angoltanár tanított itt; ebből már ketőt „elszippantottak” a középiskolák. A negyedik osztályban szabad nyelvválasztást biztosítottak; a gyerekek zöme angolra jelentkezett; a franciát választók is elegendően voltak egy csoport indításához; oroszul mindössze heten kívántak tanulni. Mi lesz az orosz tanárokkal? A másik szakjukat taníthatják; szükség van rájuk.

— Valóban, sokat kell még várni arra, hogy a főiskola elláthassa az általános iskolákat nyelvtanárokkal — válaszolja kérdésemre Pordány László, a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola angol tanszékének vezetője. — Korábban a főiskolákban csak orosz, illetve nemzeti-ségi (román, szlovák stb.) nyelveket oktattak; nálunk öt éve létesült az angol és a német, s rá egy-két évre a francia tanszék. Az angol szak annak idején az orosz „húzószakjaként” indult; a jelenlegi első évfolyamon is két orosz—angol és egy magyar—angol csoport tanul, összesen több mint félszáz hallgató.

— Mi az oka annak, hogy most, amikor orosz tanárokat „tömegeit” kell átképezni, a főiskolán a korábbiaknál sokkal nagyobb számban iskoláztak be orosz szakosokat? Mi ebben a logika?

— A keretszámokat a minisztérium határozta meg. Logikát én sem látok benne.

— E nagy nyomás alatt — mely szerint a felsőoktatásnak minél gyorsabban minél több nyelvtanárt kell produkálnia — mennyire tartható a színvonal?

— Rövid idő alatt csak gyorsalpalón végzeteket küldhetnénk az iskolákba tanítani, s ezzel beleesnénk abba a hibába, mint 40 évvel ezelőtt, amikor is olyan — gyorsalpalón végzett — orosz tanárokat százait bocsátották ki, akik nem tudtak oroszul. Az oroszoktatás kudarcra nem tánt fel, nem volt annyira látványos, mivel a Szovjetunióval egy maroknyi ember tartotta magyar részről a kapcsolatot, s ők jól tudtak oroszul. Az orosz nyelvtudásra nem volt tömegigény, az angolra, nemre most van! Ha botcsinálta tanárok tanítanak az ösztől nyugati nyelveket — tudok olyanokról, akik jelenleg alapfokú nyelvvizsgával oktatnak —, akkor en-

nek hatása azonnal nyilvánvalóvá válik. A negyven évvel ezelőtti kóklerekedésnek inkább pszichikai kára volt; egy esetleges mostaninak azonban milliósban mérhető, kívülről azonnal szembevető kára lesz.

— A színvonal tehát minden körülmények közt megőrzendő?

— Erre törekszünk, bár, mint említette, igen erős a gyors produktumot követelő nyomás.

Sandi István

Bor Gabriella, Lázár Kornél és Szabó Szilárd. Ők már a nyelveket tudó, új nemzedék tagjai.

sát, amelynek ismeretére sosem volt tömegigény.

Kamaszkorú nyelvtudorok

— Most, hogy nagy mértékben nyitunk a külföld, elsősorban a Nyugat felé, Magyarország vezetésének rengeteg olyan szakemberre van szüksége, aki magas szinten beszél idegen nyelveket. — E mondattal fogad Kovács László, a Deák Ferenc Gimnázium igazgatója, majd arról beszélgetünk, hogy e téren a lemaradásunk nem hozható be egyik napról a másikra; idő kell ahhoz, amíg az egyetemek, főiskolák el tudják látni megfelelő számú nyelvtanárral az iskolákat, amíg az orosz tanárokat átképzik; s ahhoz is kell néhány esztendő, míg a már nagyobb létszámú, a nyelveket eredményesen — és nem a korábbi években tapasztalt hatásfokkal — tanuló csoportok végeznek. Egy ideig tehát még „hiánycikk” lesz a munkaelemből a két-három nyelven csevegő, üzletet kötő, felveszítő, gépeket, berendezéseket kezelni tudó magyar...

A művelődési kormányzat mindenestre igyekszik ösztönözni minden törekvést, amely e lemaradást megszüntetheti, sőt, maga is kezdeményezi az oktatási struktúra átalakítását. A

rendelet szerint a két tannyelvű osztályokban az idegen nyelvből szerzett kettes, harmas érettségi jegy egyúttal középfokú, a négyes, ötös érettségi pedig felsőfokú nyelvvizsgát jelent. Ugyanakkor a legkiválóbbak letehetik korábban is a nyelvvizsgát, s egy másik idegen nyelv tanulása foghatnak. Az e képzési forma iránti növekvő érdeklődést mutatja, hogy ebbe az osztályba 140-en jelentkeztek az idén; a Deák gimnáziumban most vizsgálják annak lehetőségét, hogy esetleg két osztályt indítsanak.

Deákos deákok között

A magyarországi angol nyelv-tanítás „felfuttatása” egyre többeknek szívügye; az amerikai nagykövetség, maga Mark Palmer úr is erősen szorgalmazza, hogy minél több magyar diák jusson el hosszabb-rövidebb időre az Egyesült Államokba, hiszen senki előtt sem kétséges, hogy az idegen nyelvet a saját nyelvtérületen lehet csak tökéletesen megtanulni. Számos formája létezik — ösztöndíjak, cserekapcsolatok — a külföldi tanulmányútnak; a Deák gimnáziumban folyamatosan éltek és élnek ezekkel. Részint az iskola hivatalos nemzetközi kapcsolata révén jutnak el a nyelvtérületre a gyerekek, részint a szülők „menedzselik” őket. Ez évben 44 tanuló tölt